

Pobresa i esport

Poverty and Sport

Resum

La pobresa al món ha estat una realitat històrica, que actualment, a l'era de la globalització, amb les formidables vies de comunicacions i l'omnipresència dels mitjans de comunicació social, no hem aconseguit eradicar. L'esport pot, i ha de ser, una eina poderosa per ajudar a reduir la pobresa i l'exclusió social al món. El seu impuls globalitzador, el seu poder econòmic mundial, la seva capacitat de tracció i seducció de masses, la seva condició de pràctica basada en la igualtat d'oportunitats i la seva capacitat d'integració i cohesió social el situen com un pilar fonamental en la lluita contra la pobresa. Contra la pobresa moral, l'esport advoca amb altres institucions supranacionals per la construcció d'un codi ètic universal.

Paraules clau: esport, pobresa, exclusió social, globalització, codi ètic universal

Abstract

Poverty and Sport

Poverty has been a historical reality in the world that even now, in the era of globalization and with formidable means of communication and omnipresent social media, we have not been able to eradicate. Sport can and should be a powerful tool for reducing poverty and social exclusion in the world. Its globalizing impetus, its world economic power, its ability to drive and attract mass audiences, its condition of being based on equal opportunities and its capacity for integration and social cohesion make sport into a fundamental pillar in the fight against poverty. In the face of moral poverty, sport with other supranational institutions advocates the construction of a universal ethical code.

Keywords: sport, poverty, social exclusion, globalization, universal ethical code

L'any 2010 ha estat declarat per la Unió Europea l'Any Europeu de Lluita contra la Pobresa i l'Exclusió Social. La revista *Apunts. Educació Física i Esports*, com a revista científica europea, ha volgut contribuir a aquesta campanya amb l'elecció d'una portada dedicada a la pobresa i l'esport i la publicació d'aquest editorial, amb l'objectiu de sensibilitzar la nostra comunitat acadèmica i professional, i la comunitat social, a la qual pertanyem, de la necessitat de lluitar activament contra aquesta xacra social històrica. Per a això, comptem amb un recurs poderós: l'esport.

Des d'una perspectiva clàssica, la pobresa material es defineix per la falta d'accés als béns materials (el treball laboral) i la falta d'accés als béns culturals (l'educació). La pobresa material és independent de la pobresa moral, que és un altre tipus de manca severa de referents ètics i absència de valors, que afecta transversalment la població, des de les classes més altes fins a les més deprimides.

I

Quan parlem de pobresa ens vénen les imatges i les xifres esgarrifoses de territoris paupèrrims de l'Àfrica, Amèrica del Sud i algunes parts d'Àsia. Tècnicament, es considera "llindar de pobresa" els ingressos

obtinguts per sota del 60% del salari mitjà del país en què es viu, Eurostat (l'Agència Estadística de la Unió Europea) emprà el concepte Taxa de pobresa que equival a la proporció de llars que la seva despesa de consum per equivalent adult és inferior al 60% de la mitjana nacional del seu país. Sota aquest paràmetre, la Unió Europea comptabilitza 80 milions de persones, i, entre aquestes, 19 milions d'infants, és a dir un de cada sis europeus (el 17%) es troba en el llindar de pobresa i un de cada deu viu en una família on ningú té treball (10%). Entre els factors que han contribuït a l'augment de la pobresa en els últims quinze anys, apareix l'eliminació dels sistemes de planificació centralitzada i el seu pas a l'economia neoliberal, la disminució dels programes socials en benefici de les privatitzacions, el descens de la producció agroalimentària i últimament degut a la greu crisi econòmica mundial l'enorme increment de l'atur laboral en els països desenvolupats.

Al principi del segle XXI, el problema més gros que té plantejat el món és la pobresa. Totes les declaracions i manifestos que van fer els grans organismes internacionals amb motiu del canvi de segle i de mil·lenni (ONU, UNESCO, UNICEF, OMS, FAO), promouien la reducció de l'Índex de Pobresa Humana amb objectiu preferent: bàsicament, disminuir el percentatge de població amb l'esperança de vida inferior a 40 anys, i defugir la pobresa i l'exclusió social. Es considerava que la globalització podria ajudar extraordinàriament a aquest objectiu: no obstant això, l'obertura del comerç internacional, i l'extraordinari desenvolupament dels mitjans de comunicació social i les noves tecnologies, no han donat els fruits que s'esperaven en aquest objectiu de tots. Al cap de la primera dècada d'aquest nou segle, s'han rebaixat lentament les cotes de pobresa al món, però aquesta segueix instal·lada en el món de manera dramàtica; al contrari, la globalització en aquest període (dominada per tot allò mercantil i el creixement econòmic de certs territoris emergents) ha ampliat la desigualtat social. El Banc Mundial aporta xifres rotundes i esclaridores: mil milions de persones controlen el 80% del Producte Interior Brut (PIB) de tot el món, mentre que uns altres mil milions de persones lluiten per viure amb menys d'un dòlar diari.

En aquest món profundament desequilibrat, la solució és possible i si la humanitat ho desitja de veritat (sobretot els qui controlen més de les tres quartes parts del PIB) la pobresa podria eradicar-se de manera ràpida i eficaç. Econòmicament i tècnicament, és viable; políticament, possible; mediambientalment necessari i moralment obligat per la dignitat de la civilització humana i per l'equilibri i supervivència del nostre planeta.

En aquest gran objectiu mundial, l'esport és un poderós instrument per la seva capacitat globalitzadora, per la seva implicació com a dinamitzador econòmic del territori amb presència creixent en el PIB mundial, per la seva capacitat de tracció de masses a través dels mitjans de comunicació social, per ser una pràctica genuïna que es fonamenta en la igualtat d'oportunitats, pels valors formatius que es desprenen d'una pràctica ben orientada i interpretada, o per ser un planter de feines en l'àmbit de l'esport per a les persones que desitgin convertir-lo en una professió.

II

L'esport, conjuntament amb l'extraordinari desplegament dels mitjans de comunicació social i el formidable desenvolupament de les vies de comunicació, ha promogut la globalització. L'esport i la globalització estan íntimament relacionats, no es pot entendre l'un sense l'altra. L'esport és l'espectacle global que registra les majors audiències, i una pràctica transversal en allò social i universal amb una àmplia implantació

territorial. En la societat global, l'esport es presenta com un llenguatge planetari conegut, admirat i respectat per la immensa majoria de la població: s'ha convertit en Patrimoni de la Humanitat. Aquest estatus mundial li atorga una posició privilegiada en la seva contribució en la lluita contra la pobresa.

La capacitat de l'esport espectacle per promoure emocions, il·lusions, imaginació, adhesió i igualtat social transitòria contribueixen a la construcció de la identitat col·lectiva de l'home postmodern d'aquesta Era, reafirmant a la vegada les identitats locals que li permeten rescatar el legítim orgull tribal, en oposició al desarrelament del procés global. L'esport espectacle col·labora com cap altra activitat humana en la trobada pacífica entre països, en el mutu coneixement i col·laboració entre els pobles, a proporcionar importants dosis d'emocions compartides i d'il·lusions entre la població més pobre, i a col·laborar amb la pau mundial.

El creixement d'espectadors i aficionats a l'esport espectacle és enorme, i el seu nombre, gegantesc. Per tot això, les multinacionals de l'esport, les institucions rectores de l'esport i les televisions que retransmeten els grans i mitjans esdeveniments esportius, manegen un pastís econòmic cada vegada més important en el PIB mundial. Per consens, i negociant els interessos de cada part, es podria invertir una part dels creixents beneficis de l'esport espectacle a desenvolupar humanament i esportivament importants zones deprimides de la població mundial, per tornar amb desenvolupament el que ells han avançat en fidelitat, imaginació i entusiasme esportiu. Es tractaria d'establir una ràtio percentual dels beneficis o un impost esportiu mundial aplicable als grans esdeveniments mundials i destinats exclusivament a aquests menesters.

Tot ciutadà té dret a l'esport. Els governs tenen la responsabilitat de facilitar la pràctica esportiva a tota persona que vulgui realitzar-lo, independentment del seu gènere, condició física, ètnia, ideologia o classe social. L'esport praxis, ben orientat i correctament desenvolupat, proporciona notables valors en la formació i potencia l'autorealització de les persones. La tolerància, la cooperació, la integració, l'esforç i la cerca de l'excel·lència són valors característics de l'esport, necessaris per a l'èxit participatiu, i també per lògica projecció en la vida quotidiana. L'esport pot ser un excel·lent instrument de cohesió social, de formació en els valors més universals, de millora de la salut física i mental i de desenvolupament humà de les zones més desfavorides en tots els espais del món amb població marginal i exclosa.

Un dels fonaments bàsics de l'esport és la igualtat d'oportunitats, per la qual cosa els esportistes de qualsevol condició econòmica tenen una magnífica oportunitat de demostrar la seva capacitat d'esforç, la seva intel·ligència motriu, el seu caràcter i la seva excel·lència esportiva, i d'aquesta manera construir la seva identitat individual i obtenir una via d'ascens social i econòmica inèdita en altres activitats. Les diferents figures esportives que han triomfat en l'àmbit de l'esport professional o amateur, i la procedència socioeconòmica de les quals és humil, són autèntics referents socioculturals per a milions de nens i nenes d'extracció social baixa de tot el món.

D'altra banda, el mateix esport és un catalitzador per al desenvolupament econòmic. Cadascun dels diferents sectors de l'esport pot crear feina, activitat econòmica i, en suma, desenvolupament social. Aconseguir el compromís del Govern del país corresponent amb una estratègia nacional, i de les diferents administracions amb plans específics afins al pla rector del país, així com la participació activa del sector privat en la promoció i el desenvolupament de l'esport, pot facilitar el desenvolupament econòmic, social i humà d'un territori deprimat.

Epíleg

Mitjançant l'esport, l'individu més desafavorit econòmicament i socialment accedeix a un espectacle mundial, es forma a través d'una pràctica racional que sol·licita l'excel·lència personal, millora i preveu la seva salut, construeix la seva identitat individual i col·lectiva, obté un estatus social, i a través de la igualtat d'oportunitats esportiva, pot accedir a l'elit de l'esport.

Per mitjà de l'esport, es potencia la pau entre pobles i països, es canalitza l'agressivitat natural d'individus i grups, es redueix l'exclusió social, s'ofereixen vies de dedicació professional i la mateixa activitat esportiva fomenta el desenvolupament econòmic, social i humà dels territoris més marginats.

Els valors fonamentals de l'esport són congruents i conseqüents amb els principis de la Carta de les Nacions Unides. Contra la pobresa moral, l'esport pot i ha de contribuir com a religió laica del nostre temps i en estreta col·laboració amb altres organitzacions supranacionals en la construcció i implantació d'un codi ètic universal. Des del progrés humà i civilitzador, aquest codi laic ha de promoure un món més just, solidari i igualat en harmonia amb el medi ambient.

JAVIER OLIVERA BETRÁN

jolivera@gencat.cat